

Vuoden 2026 talousarvion ja vuosien 2027–2029 taloussuunnitelman laadintaohjeet

Talouden linjaukset sekä tekniset ohjeet palvelualueiden talousarvion 2026 ja taloussuunnitelman 2027–2029 valmisteluun

Kunnanhallitus 23.6.2025

VASTUULLISESTI

Ennakoivasti

Ratkaisukeskeisesti

Avoimesti

Välittäen

Sisällys

Aikataulu.....	1
Talousarvion laadinnan perusteet.....	2
Yleinen taloudellinen kehitys	2
Katse vuoteen 2026.....	4
Väestön kehitys	5
Työttömyyden kehitys	5
Ohjeet talousarvion ja taloussuunnitelman valmisteluun	6
Strategia ja toiminnalliset tavoitteet.....	7
Menopainelaskelman mukainen tuloslaskelma	7
Ohjeet vuoden 2026 talousarvion laadintaan	8
Talousarvio 2026 ja taloussuunnitelma 2027–2029 tekniset ohjeet	10

Aikataulu

23.6	Kunnanhallitus hyväksyy talousarvio ja taloussuunnitelman laadintaohjeet, palvelualueet aloittavat taloussuunnitelman valmistelun laadintaohjeiden mukaisesti
15.7	Hollolan Tilapalvelu Oy:n arvio sisäisistä vuokrista vuodelle 2026 ja arvio vuokrien kehityksestä vuosille 2027–2029 valmis ja toimitettu talouspalveluille
kesä-elokuu	Talousarvion tekninen valmistelu ja käsittelyt palvelualueiden johtoryhmissä
ke 27.8	Palvelualueitasoinen Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma tulee olla koottuna
pe 29.8	Talousarvion tallennus Raindanceen valmis, ml. investoinnit.
8.9	Johtoryhmän talousarviokokonaisuuden 1. käsittely
9.–11.9	Talousarvioesitysten käsittely seudullisissa lautakunnissa (YMP ja TE)
15.9	Johtoryhmän talousarviokokonaisuuden 2. käsittely
24.–25.9	Valtuuston talousseminaari (verorahoitus + tasapaino)
7.–9.10	Talousarvioesitysten käsittely kunnanhallituksessa ja valiokunnissa
22.10	Kunnanjohtaja julkaisee talousarvioesityksensä
lokakuu	YT-toimikunta
27.10 ja 3.11	Kunnanhallitus käsittelee talousarviota ja tekee esityksen kunnanvaltuustolle vuoden 2026 veroprosenteista sekä ja esityksen vuoden 2026 talousarviosta ja taloussuunnitelmasta vuosille 2027–2029
10.11	Kunnanvaltuusto päättää vuoden 2026 veroprosenteista ja vuoden 2026 talousarviosta ja taloussuunnitelmasta vuosille 2027–2029
17.11	Kunnanhallitus hyväksyy talousarvion toimeenpano-ohjeet
31.12.	Kunnanhallitus ja valiokunnat ovat hyväksyneet palvelualueiden käyttösuunnitelmat

Yhteyshenkilöt:

Hallinto- ja talousjohtaja	Turkka Rantanen	044 7801 700
Talouspäällikkö	Maarit Kuivala-Ruiz	044 7801 236
Taloussuunnittelija	Leila Tupasela	044 7801 425
Taloussuunnittelija	Taru Lehtoranta	044 7801 235
Taloussuunnittelija	Assi Rask	044 7801 597
Taloussuunnittelija	Terhi Löppönen	044 7801 308

Talousarvion laadinnan perusteet

Kuntalain (410/2015) 110 §:ssä säädetään kunnan talousarviosta. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Kuntalain 110 §:n mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Tällä asiakirjalla kunnanhallitus antaa linjaukset palvelualueille ja niiden alaisille vastuualueille talousarvion laadintaa varten. Lisäksi tarvittavia käytännön ohjeita annetaan palvelualueille konsernipalveluiden toimesta.

Yleinen taloudellinen kehitys

Suomen talous kääntyi viime vuoden aikana taantumasta kasvun, vaikka vuositasolla bruttokansantuote (BKT) oli vielä 0,1 prosenttia edellisvuotta pienempi. Alkuvuoden tietojen perusteella talouskasvun piristyminen on jatkunut vuodenvaihteen jälkeen. Talouden kasvua varjostavat kuitenkin Yhdysvaltojen asettamat tullit, muiden asettamat vastatullit sekä ylipäätään kauppa- ja geopolitiikan tuoma epävarmuus. Toisaalta kysyntää ovat lisäämässä kasvavat panostukset Euroopassa puolustukseen ja infrastruktuuriin.

Talouden nousuun taantumasta on eväitä. Inflaation selvä hidastuminen ja korkojen lasku ovat parantaneet kotitalouksien ostovoimaa niin Suomessa kuin vientimarkkinoilla. Kulutuksen kasvua jarruttaa kuitenkin edelleen talouden epävarmuus. Investointien nousu on sen sijaan nopeampaa, sillä niin rakentamisen elpymisen kuin energiasiirtymään ja puolustukseen liittyvät hankkeet lisäävät investointeja reippaasti ennustejaksolla.

Ennuste on kuitenkin tehty oletuksella, että Yhdysvaltojen asettamat tullit ovat voimassa ainoastaan lyhyen aikaa. Tälläkin oletuksella Yhdysvaltojen kauppapolitiikalla ja sen luomalla epävarmuudella on negatiivinen vaikutus erityisesti tämän vuoden vientiin ja BKT:n kasvuun. Huhtikuun alussa ilmoitettujen tullien tullessa uudelleen voimaan kasvu heikkenisi selvästi tänä ja ensi vuonna. Perusennusteissa myös Saksan ja muiden Euroopan maiden lisäpanostusten erityisesti puolustusinvestointeihin on oletettu jäävän nettovaikutuksiltaan selvästi ilmoitettua pienemmiksi.

Yhdysvaltojen kauppapolitiikka ja sen mahdollinen eskaloituminen kauppasodaksi muodostavat siis merkittävän negatiivisen riskin ennusteelle, erityisesti tänä ja ensi vuonna. EU-maiden investointipaketit puolestaan ovat positiivinen riski ennusteelle.

Epävarmuus ja kauppasota uhkaavat maailmantalouden kasvua

Epävarmuus on kasvanut selvästi maailmantaloudessa alkuvuonna kauppapoliittisten jännitteiden kiristyttyä. Epävarmuus on omiaan heikentämään sekä kotitalouksien kulutusta että yritysten investointeja. Näkymät niin euroalueella ja Yhdysvalloissa kuin koko maailmantaloudessa ovatkin heikentyneet. Tästä huolimatta reaalityulojen kasvu on edelleen vauhdittamassa kulutusta ja investoinnit ovat lisääntymässä. Euroalueen talous onkin edelleen elpymässä. Kiinassa vauhtia pyritään lisäämään myös elvytyksellä. Yhdysvaltojen talouskasvu on hidastumassa, ja Trumpin hallinnon talouspolitiikka vahvistaa hidastumista.

Suomen tavaravientiä on heikentänyt vaisu kysyntä Euroopassa, mutta palveluiden vienti on ollut reippaassa kasvussa. Myös tavaraviennin kasvun odotetaan nopeutuvan euroalueen talouden elpymässä ja Suomen kustannuskilpailukykyyn olleessa kunnossa. Kasvuennustetta on kuitenkin alennettu Yhdysvaltojen kauppapolitiikan seurauksena. Vaikutukset voivat olla selvästi negatiivisemmat, jos oletus tullien pysymisestä korkeina vain väliaikaisesti ei toteudu. Tuonnin kasvu on nopeutumassa vientiä enemmän, sillä Suomessa kysynnän kasvusta iso osa tulee investoinneista, joissa tuontipanoksilla on merkittävä osuus.

Jos Yhdysvaltojen ilmoittamia tullien korotuksia ei saada sovittua alemmiksi, vaikuttaa se selvästi alen-
tavasti maailmantalouden kasvuun ja Suomen vientiin.

Kotitalouksien ostovoiman kasvu lisää kulutusta

Inflaatio on hidastunut selvästi ja hintojen nousu on myös pysymässä maltillisena. Viime ja tämän vuoden inflaatiota nostavat arvonlisäveron ja muiden kulutusverojen korotukset, mutta kuluttajahintojen nousu on pysymässä tänä vuonna silti vain noin prosentissa, ja kahtena seuraavanakin vuonna alle kahden prosentin. Inflaatiota on hidastanut ennen muuta energian ja omistusasumisen hinnan lasku.

Inflaation hidastumisen ja palkkojen korotusten myötä reaaliensiot ovat kääntyneet kasvuun. Kotitalouksien keskimääräisten reaalityulojen kasvua hidastaa tänä vuonna kuitenkin heikko työllisyystilanne, sosiaalietuuksien leikkaukset ja veronkorotukset. Ensi vuonna reaalityulojen kasvu kuitenkin nopeutuu työllisyystilanteen parantuessa.

Heikon tulo- ja työllisyystilanteen lisäksi kotitalouksien kulutusta on vähentänyt heikko luottamus talouteen ja uskomus hintojen nousun jatkumisesta. Kotitalouden ovatkin kuluttaneet vähemmän kuin tulot antaisivat varaa ja säästämisaste on noussut. Ennusteessa kulutuksen kasvu on nopeampaa kuin tulojen kasvu, ja säästämisaste laskee keskimääräiselle tasolle ennustejakson lopulla.

Investoinnit vauhdittuvat selvästi

Investoinnit ovat vähentyneet jyrkästi kahtena viime vuotena, kun korkojen nousu vähensi erityisesti rakentamista, mutta myös muita investointeja. Nyt investoinneissa on kuitenkin pohja ohitettu ja tänä vuonna investoinnit kasvavat selvästi. Asuntorakentamisessa elpyminen on hidasta ja taso jää edelleen pidemmän aikavälin tarpeeseen nähden alhaiseksi.

Energiasiirtymään ja teknologian kehitykseen liittyvät investoinnit sen sijaan kasvavat selvästi nopeammin. Investointisuunnitelmia Suomeen on ennätysmäisen paljon ja tänä vuonna niitä näyttäisi myös konkretisoituvan. Tulossa on sekä puhdasta energiaa tuottavia että käyttäviä investointeja. Investointeja lisäävät myös puolustushankinnat, joihin tulee tänä vuonna selvä hyppäys hävittäjien myötä.

Työllisyyden käänne odottaa

Työllisyys laski koko viime vuoden ja laskun odotetaan jatkuvan vielä alkuvuoden. Vuoden aikana pirstunut tuotanto kääntää työllisyyden kuitenkin kasvuun. Keskimäärin työllisiä on vain hyvin vähän enemmän kuin viime vuonna ja työttömiä selvästi enemmän, noin 8,8 prosenttia työvoimasta. Vasta ensi vuonna työllisten määrä selvästi kasvaa ja työttömyys laskee 8,3 prosenttiin. Myös vuonna 2027 työllisyyden kasvu jatkuu ja työllisyysaste (20–64-vuotiaat) nousee 77,3 prosenttiin.

Talouden kysynnän lisäksi työmarkkinoihin vaikuttavat myös hallituksen työllisyystoimet ja maahanmuutto. Ne kumpikin lisäävät työvoiman tarjontaa ja potentiaalista tuotantoa, mutta ennustejaksolla ne näkyvät erityisesti korkeampana työttömyysasteena ja matalampana työllisyysasteena.

Taantumasta toipuminen nopeuttaa talouskasvua lähivuosina

Suomen potentiaalisen tuotannon, eli pitkän aikavälin keskimääräisen tuotannon kasvun, arvioidaan olevan hieman vajaa prosentin vuosittain vuosina 2025–2029. Ennustejaksolla talous kuitenkin kasvaa selvästi tätä nopeammin, koska taantumasta myötä Suomen talouden tuotanto on selvästi potentiaalisen tuotannon alapuolella ja talous toipuu taantumasta lähivuosina. Potentiaalisen tuotannon kasvua on nopeuttanut hieman työvoiman tarjonnan kasvaminen. Ongelmana on kuitenkin edelleen tuottavuuden varsin heikko kasvu.

Katse vuoteen 2026

Kuntahallinnon alijäämä syvenee vuosina 2025–2027 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen, mikä johtuu mm. kulutusmenojen ja investointien kasvusta sekä valtionosuuksiin tehtävistä leikkauksista. Kun valtionosuuksiin kohdistuvat määräaikaiset leikkaukset loppuvat, kohenee kuntahallinnon alijäämä suhteessa BKT:n 0,5 prosenttiin vuonna 2028 ja edelleen 0,4 prosenttiin vuonna 2029.

Kuntahallinnon alijäämä pieneni vuonna 2024 hieman edellisvuodesta, mutta alijäämä suhteessa BKT:hen pysyi 0,4 prosentissa. Valtion tulonsiirrot kunnille vähenivät mm. sote-siirtolaskelman tarkentumisesta johtuvan tarkistuksen ja hallituksen päättämien indeksisäästöjen vuoksi, mutta esimerkiksi kunnallisverotulojen kasvu oli ripeää. Lisäksi kuntahallinnon kulutusmenojen kasvu maltillistui 1,9 prosenttiin. Kunnat ja kuntayhtymät raportoivat sopeuttaneensa henkilöstömenojaan mm. töiden uudelleenjärjestelyä ja luonnollista poistumaa hyödyntämällä. Kunnat ja kuntayhtymät tavoittelevat kiristävänsä sopeutustoimiaan kuluvana vuonna entisestään. Ennusteeseen kuntahallinnon omia pysyviä sopeutustoimia on sisällytetty 100 miljoonalla eurolla vuodesta 2025.

Lähivuosien näkymät ovat kuntahallinnossa viime vuotta haastavammat. Kuntahallinnon alijäämä syvenee 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuosina 2025–2027. Kuntakentän tehtävät laajenivat vuoden 2025 alusta, kun TE-palvelu-uudistus astui voimaan. Uudistuksessa kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille siirtyi vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä, ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennettiin. Kuntien tehtävät painottuvat kuitenkin edelleen koulutus- ja sivistyspalveluihin, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva. Oppilaiden määrän väheneminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opetuksen järjestämisen kustannuksia saataisiin pienennettyä samaa tahtia varsinkin, kun erityisen tuen tarve on lisääntynyt. Palvelutarpeen laskua onkin totuttuun tapaan loivennettu painelaskelmassa.

Kuntahallinnon kulutusmenot kasvavat ennustevuosina pääasiassa hintojen nousun vuoksi. Kuntahallinnon henkilöstövaltaisuuden vuoksi kuluvan kevään palkkasopimusratkaisulla on suuri merkitys kuntahallinnon kustannuskehitykselle. Koska palkkaneuvottelut ovat vielä kesken, on painelaskelmassa oletettu, että kunta-alan sopimusratkaisu noudattaa lähivuosina yleisten työmarkkinoiden sopimusratkaisua. Lisäksi kunta-alan ansiokehitystä vauhdittaa vuosina 2025–2027 kunta-alalle jo aiemmin sovittu palkkausjärjestelmien kehittämisohjelma. Kulutuksen hintaan vaikuttaa myös muutokset mm. kuntien vuokratuloissa. Kehitysarviossa on oletettu, että sote-kiinteistöjen vuokrasopimusten päättymisen ja uudelleenneuvottelut heikentävät kuntien vuokratuloja 150 milj. eurolla vuodesta 2026 alkaen.

Kulutusmenojen kasvupaineiden lisäksi kuntahallinnon menoja kasvattavat investoinnit. Kuntien investointinäkymissä on kuitenkin merkittäviä eroja kuntien välillä. Osassa kunnista investointien ennakoidaan pienenevän lähivuosina, mutta etenkin kasvukeskusten investointipaineet pitävät koko kuntahallinnon investoinnit korkealla tasolla. Välttämättömiä investointeja on paljon, sillä kuntien investoinnit kohdistuvat valtaosin rakennuksiin, teihin sekä muuhun perusinfrastruktuuriin.

Kuntien verotulot koostuvat kunnallis-, kiinteistö-, yhteisö- ja kaivosmineraaliverosta. Verotulot ovat kuntien suurin tulonlähde. Vuoden 2025 verotulojen kasvua hidastaa yhteisöverotulojen supistuminen

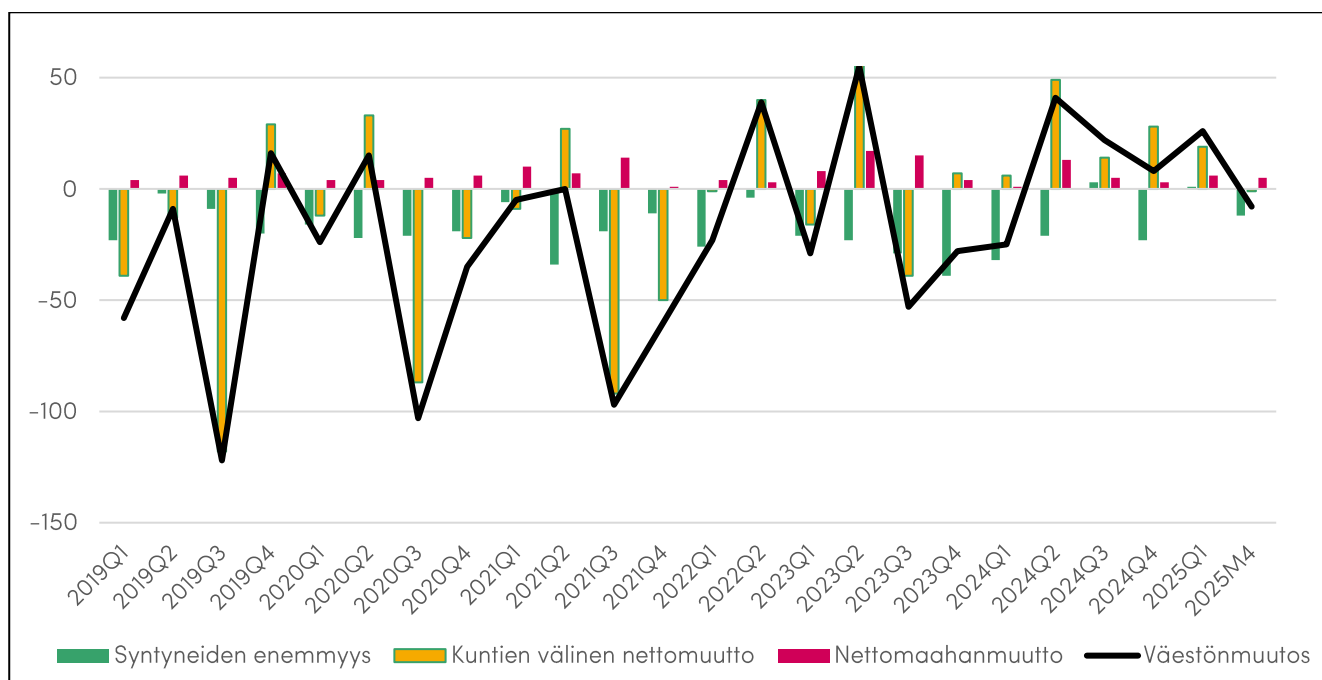
ja verotulojen kasvu jääkin n. 2 prosenttiin. Suhdanteen paranemisen myötä kuntien verotulojen kasvu piristyy ensi vuonna 6,1 prosenttiin. Verotulojen kasvu pysyy keskimäärin hieman vajaassa 4 prosentissa vuosina 2027–2029.

Vuonna 2025 kuntien tulonsiirrot valtiolta kasvavat TE-palveluiden järjestämisvastuun myötä. Valtion-osuuksiin tehdään kuitenkin samanaikaisesti tuntuvia leikkauksia muun muassa sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtionosuuksien ja hallituksen säätötoimenpiteiden vuoksi. Kun valtionosuuksiin kohdistuvat määräaikaisten leikkaukset loppuvat vuoden 2027 jälkeen, kohenee kuntahallinnon alijäämä suhteessa BKT:n 0,5 prosenttiin vuonna 2028 ja edelleen 0,4 prosenttiin vuonna 2029. Alijäämät kasvattavat kuntahallinnon velkaa, ja velkasuhde jatkaa kasvuaan tarkasteluvuosina.

(Lähde: VM, taloudellinen katsaus kevät 2025)

Väestön kehitys

Hollolassa oli huhtikuun lopussa 22 871 asukasta, väkiluku on kasvanut vuoden vaihteesta 26 henkilöllä. Vuonna 2024 väkiluku pieneni 30 henkilöä edellisestä vuodesta. Väestön määrän kehityksen trendi on ollut laskeva vuodesta 2012 alkaen, jolloin Hollolassa asui 24 150 henkilöä. Kuolleisuus on ollut syntyvyyttä suurempaa vuoden 2016 syksystä alkaen. Vuonna 2025 kuntien välinen muuttoliike on kasvattanut väkilukua 23 henkilöllä. Luonnollinen väestön muutos on heikentänyt väkilukua 18 henkilöllä. Nettomaahanmuutto on kasvattanut väkilukua 20 henkilöllä.

Työttömyyden kehitys

Kuntakokeilulain mukainen toiminta päättyi 31.12.2024 ja vuoden 2025 alusta työvoimaviranomaiset siirtyvät työllisyysalueille. Hollola luotsaa vastuukuntana Päijät-Hämeen työllisyysaluetta ja muutoksen myötä kuntaan rakentuu toiminnaltaan uudenaikaiset, kunnan elinvoimaa ja työvoimaviranomaisen työtä tukevat työllisyyspalvelut.

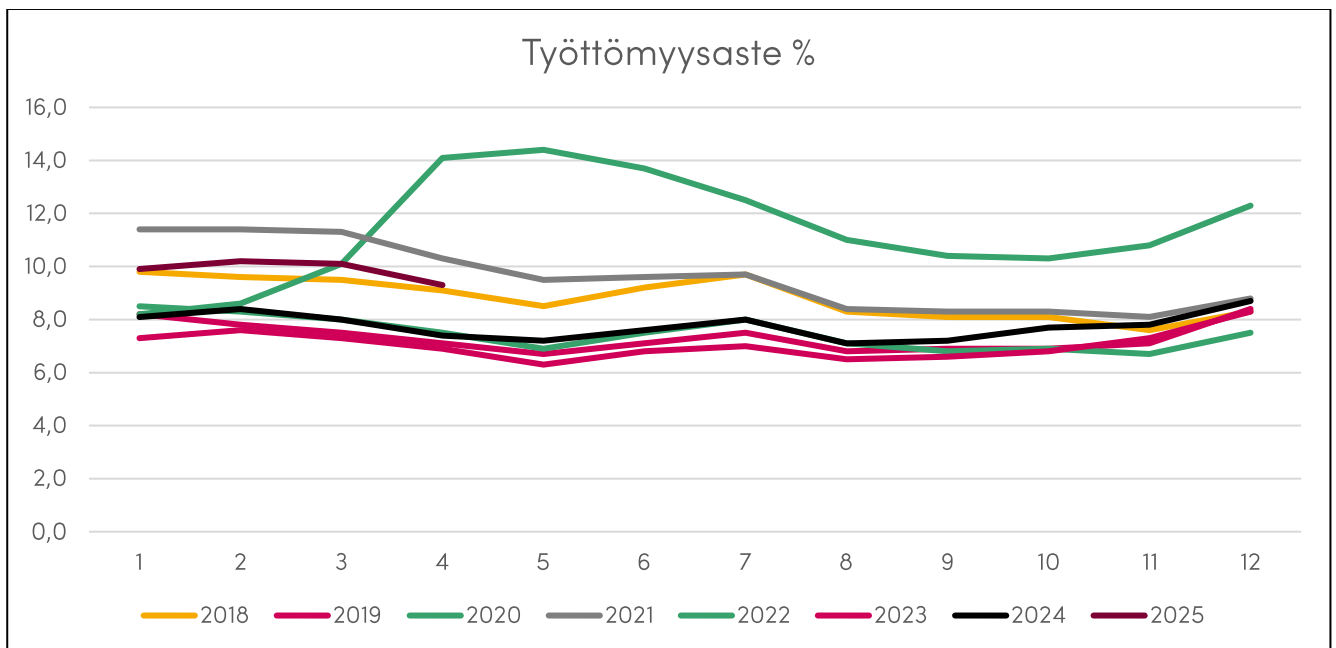
Työllisyyden kehitys on muutaman vuoden ajan ollut havaittavissa haasteellisempänä, jossa on korostunut pitkäaikais- ja rakennetyöttömyyden kasvu, väestörakenteen muutos ja taloustilanteen

laskusuhdanne. Myös korona-ajan ja Ukrainan sodan tuomat poikkeustilanteet herättivät entistä vahvemman tarpeen ennakointiin, tiedolla johtamiseen ja varautumiseen. Hollolan kunnassa työllisyystilanne on myötäillyt valtakunnallista tilannetta, tosin poikkeusaikojen vaikutukset näkyvät työllisyyspalveluissa usein viiveellä.

Lisäksi Hollolan työllisyyspalveluissa on alettu tuottaa valmennuspalveluita sekä kehitetty kuntalisää, kesätyöseteliä ja kesäyrittäjyysseteliä, jotka tukevat työllistymistä ja yrittäjyyttä erityisesti nuorten keskuudessa. Vieraskielisten palvelua on tehostettu, ja Ohjaamon käynnistämissuunnitelma on laadittu. Lisäksi on tehty ESR+ hankehaku: vieraskielisten ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien tukemiseksi työelämään siirtymiseksi. Työvoima- ja kotoutumispalvelut on aloittanut yhteistyön elinkeinopäällikön kanssa, esimerkiksi yrityspalveluita tehostamalla.

Hämeen ELY-keskusalueen kuntien työllisyyspalveluissa oli huhtikuun lopussa 21 445 työtöntä työnhakijaa, mikä on 2 590 enemmän (14 prosenttia) kuin vuotta aikaisemmin, mutta 778 (-4 prosenttia) vähemmän kuin edellisvuonna. Päijät-Hämeen alueella näistä oli 13 083 työtöntä työnhakijaa, eli 1 563 enemmän (14 prosenttia) kuin vuotta aiemmin, mutta 540 henkilöä vähemmän (-4 prosenttia) kuin edellisvuonna. Hollolan osuus on 969 henkilöä, joka on 25 prosenttia enemmän edellisvuoteen verrattuna.

Päijät-Hämeessä työttömyys kasvoi vuodentakaisesta kaikissa kunnissa, suhteellisesti eniten Kärkölässä (36 prosenttia) ja Hollolassa (25 prosenttia). Kokoaikaisesti lomautettujen määrä väheni monissa maakunnan kunnissa edellisvuodesta; suhteellisesti suurinta lasku oli Heinolassa (-32 prosenttia), Lahdessa (-19 prosenttia) sekä Orimattilassa (-18 prosenttia). Sen sijaan Kärkölässä lomautettujen määrä kasvoi 163 prosenttia, mikä henkilömääränä tarkoittaa 16 lomautetusta kasvua 42 lomautettuun. Päijät-Hämeessä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,1 prosenttia. Suhteellisesti eniten työttömiä oli Lahdessa (15,4 prosenttia), Padasjoella (13,6 prosenttia) sekä Kärkölässä (13,2 prosenttia).

Ohjeet talousarvion ja taloussuunnitelman valmisteluun

Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnittelun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelmassa on esitettävä yksilöidyt toimenpiteet edellisiltä tilikausilta kertyneen tai kuluvalta

tilikaudelta kertyvän alijäämän kattamiseksi. Muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista vuositasolla ei kuitenkaan edellytetä.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Kunta, jonka kuluvan vuoden tasearvio on ylijäämäinen, voi sen sijaan tehdä alijäämäisen taloussuunnitelman. Suunnitelman alijäämäisyys ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin talousarvion laadintavuoden tasearvion mukainen kertynyt ylijäämä. Talouden tasapainoperiaate sisältää myös sen, etteivät kunnan sitoumukset ja niihin liittyvät riskit saa ylittää sen voimavaroja.

Strategia ja toiminnalliset tavoitteet

Strategia ja toiminnalliset tavoitteet määritellään syksyn 2025 aikana, valtuustokäsittely joulukuu 2025.

Kuntakonsernin tytäryhteisöjen tulee toimia kunnan valtuuston strategian mukaisesti ja konserniohjetta noudattaen. Kuntakonsernin tytäryhteisöille asetetaan talousarviossa tavoitteet kuten kunnan omille toiminnoille. Tytäryhteisön tulee omassa tavoiteasetannassaan kuvata, miten yhtiö tukee toiminnallaan kunnan strategian toteutumista. Kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen tavoitteiden laadinnassa käytetään samaa pohjaa kuin kunnan tavoitteiden laadinnassa. Konserniyhtiöiden tulee noudattaa tavoitteiden laadinnan osalta samaa aikataulua kuin kunnassa.

Menopainelaskelman mukainen tuloslaskelma

Menopainelaskelma on laadittu hyväksytyn taloussuunnitelman pohjalta, jota on tarkistettu seuraavasti:

- henkilöstömenojen arvioidaan kasvavan 3,18 prosenttia
- kustannustason arvioidaan nousevan 2,0 prosenttia
- kunnan sisäisiin suoritehintoihin arvioitu vuotuinen 2 prosentin korotus, ulkoisiin suoritehintoihin ei huomioituna korotusta
- verotulot kasvuksi on arvioitu 2,1 miljoonaa euroa
- valtionosuuksien muutokseksi on arvioitu noin -0,3 miljoonaa euroa
- vesihuoltolaitoksen tuloksen tulee päätyä nollaan
- Päijät-Hämeen ympäristöterveyden tuloksen tulee päätyä nollaan
- Päijät-Hämeen työllisyysalueen tuloksen tulee päätyä nollaan
- jo päätetyt talouden tasapainottamistoimenpiteet ja palveluverkkoratkaisun muutokset otetaan täysimääräisesti huomioon
- päivähoidossa olevien lasten määrään ja oppilasmäärään laskun vaikutus otetaan huomioon täysimääräisesti ryhmäkoot optimoiden
- strategian toteuttamiseen on erikseen varattu 1,0 miljoonan euron määräraha

Tuloslaskelma, 1 000 euroa	Tilinpäätös 2024	Talousarvio 2025	Ennuste 2025	Raami 2026	Muutos, euroa	Muutos- %
Toimintatuotot	37 090	43 782	44 994	46 746	2 964	6,8 %
Valmistus omaan käyttöön	93	50	50	50	0	0,0 %
Toimintakulut	-95 466	-107 815	-109 027	-113 013	-5 198	4,8 %
TOIMINTAKATE	-58 283	-63 983	-63 983	-66 217	-2 234	3,5 %
Verotulot	52 523	54 133	54 133	56 253	2 120	3,9 %
Valtionosuudet	17 362	18 460	18 460	18 146	-314	-1,7 %
Rahoitustuotot ja -kulut	622	-312	-312	-113	200	-63,9 %
VUOSIKATE	12 224	8 298	8 298	8 069	-229	-2,8 %
Poistot ja arvonalentumiset	-8 191	-8 954	-8 954	-9 131	-177	2,0 %
TILIKAUDEN TULOS	4 033	-656	-656	-1 061	-406	61,9 %
Poistoeron muutos	250	622	622	1 382	760	122,2 %
Varausten muutos	-3 735	0	0	0	0	-
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	548	-34	-34	320	354	-1041,8 %

Ohjeet vuoden 2026 talousarvion laadintaan

Palvelualueet valmistelevat talousarvioesityksensä siten, että palvelualueen sitova taso on toimintakate. Palvelualueiden raamissa on otettu huomioon mm. talouden tasapainottamisohjelma ja siihen sisältyvä palveluverkkoratkaisun vaikutus, arviot henkilöstömenojen ja kustannustason nousuista.

Konsernipalvelut	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	3 427	3 917	4 470	553	14,1 %
Toimintakulut	-6 337	-7 107	-7 860	-753	10,6 %
Toimintakate	-2 910	-3 190	-3 390	-200	6,3 %

Hollolan kunnan osuus ympäristöterveyden ja työllisyysalueen kustannuksiin	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	0	0	0	0	0,0 %
Toimintakulut	-305	-2 238	-2 295	-57	2,5 %
Toimintakate	-305	-2 238	-2 295	-57	2,5 %

Strategian toteuttaminen	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	102	0	0	0	0,0 %
Toimintakulut	-1 126	-1 146	-1 000	146	-12,7 %
Toimintakate	-1 024	-1 146	-1 000	146	-12,7 %

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	522	300	300	0	0,0 %
Toimintakulut	-0	-0	0	0	-100,0 %
Toimintakate	522	300	300	0	0,0 %

Tarkastuslautakunta	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	-0	-0	0	0	-100,0 %
Toimintakulut	-46	-55	-56	-1	2,4 %
Toimintakate	-46	-55	-56	-1	2,4 %
Sivistyksen- ja hyvinvoinnin palvelualue	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	4 153	3 517	3 976	459	13,1 %
Toimintakulut	-57 853	-57 910	-61 027	-3 118	5,4 %
Toimintakate	-53 700	-54 393	-57 051	-2 658	4,9 %
Elinvoiman palvelualue (ilman VHL)	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	20 918	19 739	20 912	1 173	5,9 %
Valmistus omaan käyttöön	93	50	50	0	0,0 %
Toimintakulut	-24 035	-24 825	-25 761	-936	3,8 %
Toimintakate	-3 023	-5 036	-4 799	237	-4,7 %
Vesihuoltolaitos	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	4 713	4 625	5 098	473	10,2 %
Toimintakulut	-2 510	-2 572	-2 774	-202	7,9 %
Toimintakate	2 204	2 053	2 325	271	13,2 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-305	-305	-305	0	0,0 %
Poistot	-1 840	-1 899	-2 020	-121	6,4 %
Tilikauden yli-/alijäämä	58	-150	0	150	-100,0 %
Päijät-Hämeen ympäristöterveys	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	3 255	3 340	3 433	94	2,8 %
Toimintakulut	-3 255	-3 340	-3 433	-94	2,8 %
Toimintakate	-0	0	-0	-0	0,0 %
Tilikauden yli-/alijäämä	-0	0	-0	-0	0,0 %
Päijät-Hämeen työllisyysalue	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	0	8 345	8 556	211	2,5 %
Toimintakulut	0	-8 345	-8 556	-211	2,5 %
Toimintakate	0	0	0	0	0,0 %
Tilikauden yli-/alijäämä	0	0	0	0	0,0 %
Rahoituserät	TP2024	TA 2025	Raami 2026	Muutos euroa	Muutos -%
Toimintatuotot	0	0	0	0	0,0 %
Toimintakulut	0	-279	-250	29	-10,2 %
Toimintakate	0	0	-250	0	0,0 %

Investoinnit

Investointimenojen suunnittelussa noudatetaan talousarviossa 2025 hyväksyttyä investointiohjelmaa sekä sen jälkeen tehtyjä hallituksen ja valtuuston linjauksia mm. MAL/KUHA-sopimukset. Investointien suunnittelussa tulee ottaa huomioon vaikutukset käyttötalouteen ja investointeja tulee tarkastella kriittisesti.

Investointisuunnitelma laaditaan kymmeneksi vuodeksi vuosille 2026–2036, joista vuodet 2026–2031 esitetään tiivistetyssä muodossa varsinaisessa talousarviokirjassa. Hankekohtainen investointisuunnitelma esitetään talousarvion liitteenä.

Palvelualueet laativat irtaimen omaisuuden investoinneistaan esityksen osana talousarvioesitystään ja toimittavat sen konsernipalveluille talousarvion laadinta-aikataulun mukaisesti

Talousarvio 2026 ja taloussuunnitelma 2027–2029 tekniset ohjeet

Talousarvion rakenne ja sitovuus

Talousarvio laaditaan valtuustoon nähden sitovaksi joko brutto- tai nettomääräisenä. Se jakaantuu tuloslaskelma- ja käyttötalousosaan sekä investointi- ja rahoitusosaan. Taseyksiköt laativat omat tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosat, joiden sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä. Talousarviorakenne ja sitovuudet on esitetty seuraavassa taulukossa.

KÄYTTÖTALOUSOSA	SITOVATASO
Konsernipalvelut	toimintakate
Tarkastustoimi	toimintakate
Hyvinvoinnin palvelualue	toimintakate
Elinvoiman palvelualue	toimintakate
Vesihuoltolaitos	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Päijät-Hämeen ympäristöterveys	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Päijät-Hämeen työllisyysalue	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
TULOSLASKELMAOSA	SITOVATASO
Korkotulot ja menot	nettoarvio
Muut rahoitustulot ja menot	nettoarvio
Verotulot	arvio
Valtionosuudet	arvio
RAHOITUSOSA	SITOVATASO
Antolainat	nettoarvio
Lainanotto ja lyhennykset	nettoarvio

INVESTOINTIOSA

SITOVATASO

Valtuustoon nähden sitovat tasot

Kiinteä omaisuus	Investointisuunnitelman loppusumma
Julkinen käyttöomaisuus	Investointisuunnitelman loppusumma
Irtain omaisuus	Investointisuunnitelman loppusumma
Arvopaperit ja osuudet	Investointisuunnitelman loppusumma
Talorakennusinvestoinnit	Investointisuunnitelman loppusumma

Hallitukseen nähden sitovat tasot

Julkinen käyttöomaisuus	Hankekohtaiset yli 2,0 miljoonan euron investoinnit
Talorakennusinvestoinnit	Hankekohtaiset yli 2,0 miljoonan euron investoinnit

Laadintaperusteet ja ohjeet

Palvelualueet laativat talousarvio ja taloussuunnitelmat edellä esitettyjen sitovuuksien mukaisesti. Palvelualueilta edellytetään huolellista paneutumista myös talousarviovuoden jälkeisten taloussuunnitelmavuosien valmisteluun ja laskentaan, jotta suunnitelmakaudelle saadaan realistiset esitykset. Oleellista on huomioida menoissa ja tuloissa sellaiset toiminnalliset muutokset, jotka perustuvat tiedossa oleviin tuleviin lainsäädännöllisiin velvoitteisiin tai väistämättä edessä oleviin volyymin muutoksiin.

Sisällön ohjeistus talousarvioesityksen osalta (kh/kv)

Palvelualueiden osalta esitetään

- palvelualuejohtajan katsaus (sis. kuvauksen olennaisista muutoksista toiminnan osalta)
- palvelusuunnitelma vuodelle 2026
- palvelusuunnitelma suunnitelmavuosille
- valtuustotason strategiset tavoitteet vuodelle 2026
- olennaiset palvelujen laajuutta kuvaavat tunnusluvut
- palvelualueen suppea tuloslaskelma ja sitovat tasot
- arvio määrärahan jakautumisesta vastuualueittain
- erittely palvelualueen määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetutuista muutoksista
- investoinnit

Taseyksikön osalta esitetään

- palvelualuejohtajan katsaus (sis. kuvauksen olennaisista muutoksista toiminnan osalta)
- valtuustotason strategiset tavoitteet vuodelle 2026
- palvelusuunnitelma vuodelle 2026 ja olennaiset palvelujen laajuutta kuvaavat tunnusluvut
- palvelusuunnitelma suunnitelmavuosille
- palvelualueen suppea tuloslaskelma ja sitovat tasot
- arvio määrärahan jakautumisesta palveluittain
- erittely palvelualueen määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetutuista muutoksista
- tuloslaskelma
- rahoituslaskelma
- investoinnit

Talousarvioesityksen liitteet

Talousarvioesityksen liitteenä esitetään palvelualueen suunnitelman toteutumiseen ja toimintaan liittyvät riskit sekä niiden hallintatoimenpiteet. Riskit esitetään aiempina vuosina käytössä olevaa lomaketta ja ohjeistusta käyttäen.

Sisällön ohjeistus talousarvioesityksen osalta (valiokunta/lautakunta)

Palvelualueiden osalta esitetään valiokunnalle / lautakunnalle tehtävässä esityksessä lisäksi

- vastuualuepäällikön katsaus (sis. kuvauksen olennaisista muutoksista toiminnan osalta)
- vastuualueen palvelusuunnitelma vuodelle 2026
- vastuualueen palvelusuunnitelma suunnitelmavuosille
- valiokunta/lautakuntatason strategiset tavoitteet vuodelle 2026
- palvelujen laajuutta kuvaavat tunnusluvut vastuualueittain
- vastuualueen suppea tuloslaskelma ja valiokuntaan / lautakuntaan nähden sitovat tasot
- arvio vastuualueen määrärahan jakautumisesta palveluittain
- erittely vastuualueen määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetutuista muutoksista

Laskentaperusteet ja lukuihin liittyvä ohjeistus

Taloussuunnittelujärjestelmään syötetään palvelualueen talousarvioesitys vuodelle 2026 sekä taloussuunnitelma vuosille 2027–2029 sekä palvelualueen investointiesitys vuosille 2026–2031. Talousarvio ja taloussuunnitelmavuodet (käyttötalous ja investoinnit) syötetään 100 euron tarkkuudella.

Sisäiset erät

Palvelualueiden ja taseyksikön sekä peruskunnan palvelualueiden väliset ostot ja myynnit ovat kunnan sisäisiä tapahtumia (esim. ruokapalvelu, siivous, tilavuokrat ym.). Vastuualueen/tuloseyksikön, jonka talousarvioehdotukseen sisältyy sisäinen tuloerä, on varmistuttava siitä, että vastaavan suuruisen summa sisältyy kuluna sen yksikön talousarvioehdotukseen, joka sisäisen erän maksaa. Sisäiset erät tulee ottaa huomioon myös suunnitelmavuosilla.

Palkat ja palkkiot

Henkilöstön palkkamäärärahojen arviointi perustuu henkilöstösuunnitelmiin ja toukokuun 2025 toteutuneisiin palkkakustannuksiin. Henkilöstömenojen kasvuksi varataan vuodelle 2026 3,18 prosenttia vuoden 2025 palkkatasoon, vuodelle 2027 3,85 prosenttia ja vuosille 2028–2029 2,5 prosenttia/vuosi. Palkkojen budjetointia varten siirretään Raindance henkilöbudjetointiin Personecista kustannuspaikkokohtaiset palkkaluettelot henkilöstöstä.

Henkilösivukulut

Kuntatyönantajan henkilösivukulujen lopulliset prosentit eivät ole vielä selvillä, jonka vuoksi laskennassa käytetään viimeisimpiä arvioita. Mikäli sosiaalivakuutusmaksuihin tulee merkittäviä muutoksia, päivitetään prosentteja talousarvioprosessin aikana. Sivukuluprosentit tallennetaan vuoden 2026 osalta taloussuunnitteluohjelmaan, joka laskee sivukulut automaattisesti.

Tasausmaksu

Eläkemenoperusteinen KuEL maksu poistui ja tilalle tuli tasausmaksu, joka ei enää perustu aiheuttamisperiaatteen mukaisesti toteutuneisiin eläkevastuisiin vaan tasausmaksu kohdistetaan kuntiin verorahoituksen perusteella.

Kunnan maksuosuus tasausmaksusta on Kevan arvion mukaan 1 173 954 euroa.

Muut henkilöstöön liittyvät määrärahat

Palvelualueen tulee varata omaan talousarvioonsa henkilöstönsä työhyvinvointiin liittyvät määrärahat 40 euroa/henkilö sekä koulutukseen tarvittavat määrärahat. Pääluottamusmiesten ja työsuojeluvaltuutettujen palkkakustannukset (luottamustoimen tehtävienhoidosta aiheutuva osuus kokonaispalkasta) budjetoidaan keskitetysti henkilöstöpalveluille.

Poistot

Käsitellään talousarviokirjassa palvelualueiden osalta määrärahan ulkopuolisena eränä. Vesihuoltolaitoksen osalta poistot sisältyvät sitovaan määrärahaan. Poistojen laskennassa noudatetaan valtuuston hyväksymää poistosuunnitelmaa.

Investoinnit

Investoinneista laaditaan pitkän aikavälin suunnitelma. Talousarviossa investoinnit esitetään viideltä vuodelta. Investoinnit suunnitellaan taloussuunnitteluohjelmaan.

Investoinnit ovat useiden vuosien ajan käytössä olevia hyödykkeitä kuten rakennukset. Myös yli 10 000 euron ohjelmistolisenssit käsitellään investointiosassa. Olennaisuuden ja varovaisuuden periaatteet huomioiden voidaan vähäarvoisten aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden hankintamenot kirjata kokonaisuudessaan tilikauden kuluksi (vuosikuluksi), vaikka hyödykettä käytettäisiinkin useita vuosia. Pääsääntöisesti alle 10 000 euron (veroton) hankintoja ei tule kirjata investoinniksi vaan vuosikuluksi.

Investointimenoja eivät ole:

1. Menot, jotka ovat luonteeltaan lyhytvaikutteisia tai rinnastetaan niihin
 - erilaiset pakolliset ympäristövelvoitteiden aiheuttamat menot esim. kaatopaikkojen maimointi
 - vahinkojen korjaaminen
 - tarpeen mukaan toteutettavat korjaustyöt, jotka ylläpitävät käyttömahdollisuuksia
 - purkamismenot
2. Hyödykkeen käyttöaikaan kohdistuvat menot
 - laitteen tai ohjelmiston käyttöönottokoulutus
 - kuluvat tarvikkeet ja varaosat
3. Investointia edeltävät selvitykset
 - investointivaihtoehtojen, toteutustapojen tai sijoituspaikkojen kartoittaminen
 - kuntokartoitukset, sisäilmatutkimukset jne.
4. Investoinnin toteutusaikana syntyvät muut menot
 - väistötilojen menot, ylimääräiset kuljetusmenot jne.

5. Menot, jotka eivät kelpaa hankintamenoksi

- yleishallinnon menot (osa ns. yleiskustannuksista), myös vahingonkorvauksen hakemisen menot, jos puutteita tai ongelmia aikataulussa
- rahoitusmenot

6. Erät, jotka ovat luonteeltaan muita liiketapahtumia

- palautettavat liittymismaksut saamisia
- hyödykkeen rakentaminen myytäväksi vaihto-omaisuutta

Sen sijaan investointimenoja voivat olla:

- purkamismenot ja puhdistusmenot silloin, kun ne syntyvät maa-alueen hankinnan yhteydessä ja ovat tarpeen maa-alueen käyttökelpoiseksi saattamiseksi
- suunnittelumenot, kun kohde on tiedossa (jos kohde ei toteudu, kirjataan kertaluonteisena poistona tulokseen)
- sijoitukset säätöihin, jos säätöön toiminta palvelee kunnan toimintaa (muu pitkävaikutteinen meno)
- toisten (julkis)yhteisöjen investointeihin osallistuminen (muu pitkävaikutteinen meno)

Rakennusinvestoinnin yhteydessä ns. ensikertaisena kalustamisena kaikki irtaimet kalustot ja koneet aktivoidaan, vaikka yksittäisten laitteiden arvo olisi alle 10 000 euroa. Myös jos hyödyke koostuu useasta eri komponentista, joiden yhteenlaskettu hankintameno ylittää 10 000 euroa, se merkitään pysyviin vastaaviin ja kirjataan normaalisti poistoina vaikutusaikanaan kuluiksi.